

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון ב'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון	—	הבנה והבעה	—	50 נקודות
	{	חלק א: הבנה	(20 נקודות)	
		חלק ב: הבעה	(30 נקודות)	
פרק שני	—	תחביר	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	מערכת הצורות	—	26 נקודות
	—	סה"כ	—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

לפניך שלושה מאמרים 1-3. קרא אותם, וענה על השאלות שאחריהם.

מאמר 1

שקר הסקר

(מעובד על פי וימן, ג'⁽¹⁾ [28 בדצמבר 2014]. "שקר הסקר". הארץ. אוזר מ' www.haaretz.co.il/opinions ב'29 בדצמבר 2014)

פסקה א שוב מכים בנו נביאי הסקר, מציפים אותנו בתחזיות, בונים וממוטטים קואליציות אפשריות, מרוממים מנצחים ומשפילים מפסידים. הם מרדדים את השיח הפוליטי ומשחיתים אותו למען הסקר של מחר. הם מספקים לתקשורת רייטינג⁽²⁾ גבוה באמצעות הסקר היומי, ולציבור טוטו-לוטו פוליטי מרתק. אבל כמו בכל מערכות הבחירות שהיו עד כה הם טועים ומטעים.

פסקה ב הנה כמה שאלות קשות שהסקרים אינם נשאלים, וכמה עובדות מציקות שהם טורחים להסתיר: כמה אנשים סירבו לענות לסקרים? זו אחת מן השאלות החשובות בנוגע לסקרים. כל סקר, טלפוני או אינטרנטי, מבוסס על הנכונות של הנסקרים לענות. אם תשאלו את הסוקרים מהו אחוז המסרבים לענות, תראו אותם מתכווצים, מגמגמים ומתחמקים מתשובה ישירה. אני שאלתי, ומתברר שזהו אחד הסודות השמורים ביותר בענף הסקרים. האומדנים הזהירים ביותר בנוגע לאחוז המסרבים הם כ-70%. משמעות הדבר היא ש"המדגם המייצג"⁽³⁾ מבוסס למעשה על מיעוט המוכן להשיב על שאלות הסוקרים, ומיעוט אינו מדגם מייצג.

פסקה ג ובין המשיבים על שאלות הסוקרים לא לכולם יש העדפה. רבים מהם לא החליטו, לא יודעים למי להצביע ועדיין מתחבטים ומתלבטים. אילו היה מדובר במיעוט מבוטל – ניחא. אך ברוב מערכות הבחירות שיעור ה"לא מחליטים" בסקרים נע בין 20% ל-25%. הסוקרים מתבססים על אלה שכבר החליטו. הם מציגים לנו את התפלגות המנדטים בהנחה שה"לא מחליטים" יתפלגו בבוא העת כמו אלה שכבר החליטו, ולא תמיד כך קורה.

פסקה ד והאם "המדגם המייצג" אכן מייצג? ממש לא. רבים מן הסוקרים שהתקשורת מדווחת עליהם מבוססים על חמש מאות נדגמים, האמורים לייצג את כל אוכלוסיית הבוחרים בישראל, על כל גווניה ומרכיביה. אלא שהמדגמים האלה סובלים מבעיות קשות של ייצוג אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית – בהן ערבים, עולים חדשים, חיילים המשרתים בצבא, חרדים ועוד. בניתוח של כישלונות הסוקרים בעבר מצאו החוקרים כי כשליש מציבור הבוחרים אינם מיוצגים כראוי בסקרי הבחירות המקובלים והשכיחים המדווחים בכלי התקשורת.

פסקה ה מניסיון העבר מתברר כי מרבית סקרי הבחירות טעו. תחזיותיהם לא התממשו, הם לא דייקו בנוגע להתפלגות המנדטים, ולפעמים אף טעו בזיהוי המנצח. בבחירות 2013 "הופתעו" הסוקרים מן ההצלחה של אחת המפלגות – הסוקרים ניבאו לה שבעה מנדטים, ובבחירות היא זכתה בתשעה עשר מנדטים.

(1) פרופ' גבי וימן מלמד בחוג לתקשורת באוניברסיטת חיפה, חוקר מערכות בחירות ותקשורת פוליטית.

(2) רייטינג – בעברית "מדרוג": אחוז הצופים בטלוויזיה בתכנית מסוימת כפי שנמדד במדגם. המדרוג משמש גם בכלי תקשורת אחרים.

(3) מדגם מייצג – קבוצת פרטים (כגון אנשים, בעלי חיים) שנבחרו כדי לייצג את האוכלוסייה שהם שייכים אליה, וכדי שהסקר יבדוק אותם ויסיק מסקנות בנוגע לאוכלוסייה זו; תוצאות סקרים מבוססות על מדגם מייצג, שכן אין באפשרות הסוקר להגיע לכלל האוכלוסייה.
/המשך בעמוד 3/

פסקה ו
 השונות בין הסקרים היום [לקראת בחירות 2015] מוכיחה אף היא כי רובם, אם לא כולם, טועים. בדקתי את הסקרים שהתפרסמו עד כה, וההבדלים ביניהם גדולים מאוד, גדולים מדי. לדוגמה, אחת המפלגות מקבלת באותה העת אצל סוקרים שונים שישה מנדטים, שמונה מנדטים ואף עשרה ושנים-עשר מנדטים. אם כל הסקרים "משקפים את המצב כעת" — איך ייתכן שההשתקפות אצל כל אחד היא שונה?

פסקה ז
 סקרים הם כלי מחקר חשוב ומקובל. בידיים הנכונות, בשיטות הנכונות ולמטרות הנכונות הם אמצעי חשוב ואמין. כאשר אנשי מדע משתמשים בהם, הם מבקשים להאיר מצב קיים ולא לנבא את העתיד. אולם מי שרוותם את הסקרים לשם שעשועי תחזיות, ניהושי צירופים שונים של מפלגות ופרשנויות מופרכות, לא רק חוטא למחקר, אלא גם גורם-לציבור ולנבחריו להשתקע בפוליטיקה חולת סקרת.

פסקה ח
 מילטון רוקיץ', החוקר את החברה האמריקנית, אמר: "סוג המידע המתקבל מסקרי דעת קהל ומופץ באמצעי התקשורת מכונן לבדר יותר מאשר לדווח. איכות המידע המסופק לקורא אינה שונה בהרבה מזו שבעמודי הספורט". כאשר מאבק בין מפלגות על עקרונות, אידאולוגיות וערכים נהפך לתחרות ספורט ולהתמודדות אישית על מיקום בסקר, הזילות והרידוד של השיח הפוליטי הם בלתי נמנעים.

מאמר 2

הסקרים עובדים על המצביעים

(מעובד על פי דוד, מ' (4) [17 בדצמבר 2014]. "הסקרים עובדים על המצביעים". News1 מחלקה ראשונה. אוזור מ-www.news1.co.il ב-24 בדצמבר 2014)

פסקה א
 סקרי דעת הקהל הם המנוע המשפיע ביותר על עיצוב הדעות ועל הלכי הרוח בציבור, מלבד אמצעי התקשורת. כל מי שמשווק דבר-מה, החל במוצרים וכלה בדעות וברעיונות, נזקק לסקרי דעת קהל. בהכנת הסקרים משתתפים מומחים מתחום הסטטיסטיקה, הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה והפרסום.

פסקה ב
 עם זה חלק מן הסקרים מתאפיינים בתחבולות כדי להשיג את התוצאות הרצויות. אחת התחבולות היא ניסוח השאלה. הסוקרים יכולים להשתמש ב"שאלות סגורות" או ב"שאלות פתוחות". פעמים רבות הם משתמשים ב"שאלות סגורות" כדי לקבל את התוצאות הרצויות, לדוגמה: "מי האיש המתאים ביותר מארבעת השמות שלהלן להיות ראש ממשלה?" זו שאלה סגורה. כל מי שאינו נכלל ברשימה השמית בשאלה זו נפסל מראש. תוצאה אחרת הייתה מתקבלת אילו הייתה נשאלת "שאלה פתוחה", בלי רשימת השמות. זו דוגמה להטיית תוצאות הסקר. גם סדר השאלות ולהטוטים סטטיסטיים שונים יכולים "לסייע" לסוקר לקבל את התוצאות הרצויות.

פסקה ג
 כאשר פוליטיקאים (המשווקים דעות ורעיונות) ויצרנים (המשווקים מוצרים) מזמינים סקרים, הם מצפים לקבל תוצאות רצויות לקידום האינטרסים שלהם. אם התוצאות גרועות, פעמים רבות הם פשוט אינם מפרסמים אותן, ובפועל הציבור מקבל מידע אך ורק כאשר תוצאות הסקרים הן חיוביות ורצויות ליצרנים ולפוליטיקאים. זהו סוג של הטעיה והעלמת מידע.

(4) מתי דוד — עיתונאי, כותב מאמרי ביקורת על נושאים ציבוריים ומדיניים.

עיתונים, ערוצי טלוויזיה ותחנות רדיו עורכים סקרים בנושאים אקטואליים-פוליטיים המשפיעים על הלכי הרוח בציבור. לכל כלי תקשורת יש מדיניות: הוא תומך במנהיגים ובממשלות או מבקר אותם. כלי התקשורת מזמינים סקרים בזמן ובהיקף המתאימים למטרות שלהם, ומפרסמים רק את מה שנראה להם. במידה רבה הסקרים הם חלק מתרבות מסחור ובידור המטא את הציבור לכיוון הרצוי.

פרסום סקרים בתקופה של מערכת בחירות, במיוחד סמוך למועד ההצבעה, עשוי להשפיע על תוצאות הבחירות. עובדה זו מאפשרת – למי שיש השפעה על אמצעי התקשורת ויכולת לממן פרסומות וסקרים – להטות את תוצאות הבחירות. מפלגה שיש לה כסף למטרה זו וכלי תקשורת אוהדים, המשתפים עמה פעולה, היא בעלת פוטנציאל גדול יותר להשפיע על תוצאות הבחירות ממפלגות שאין להן אמצעים אלה.

מאמר 3

על סקרים ובחירות

(מעובד על פי דגני, א' (5) [2009]. "על סקרים, בחירות ו'שחיתות נורמטיבית'".

אתר התנועה למען איכות השלטון בישראל. אוחר מ-www.mqg.org.co.il ב-24 בדצמבר 2014)

סקרים הם בעלי חשיבות רבה לעולם המדע. הם בסיס חיוני למחקר בתחומים רבים, בעיקר בתחומים הנוגעים לפרט, לחברה, לכלכלה וכמובן לפוליטיקה. לא יעלה על הדעת שחברת המידע במאה העשרים ואחת ומשטרים דמוקרטיים, המקדשים את זכות האזרח לדעת, יתנהלו בלי מידע חברתי-פוליטי אמין העומד לרשות הציבור. האם סקרים בתחום הפוליטיקה משפיעים? ודאי שהם משפיעים! כל מידע משפיע. אולם "משפיע" אין פירושו מזיק, אלא ההפך: מידע הוא הבסיס לקבלת החלטות נבונה.

עם זה ראוי שהסקרים יהיו אמין. שני תנאים חייבים להתקיים כדי שתוצאות הסקר יהיו אמין: (א) הסוקר צריך למצוא דרך מבוקרת להגיע אל כל אוכלוסיית המטרה⁽⁶⁾ (או אל מדגם המייצג אותה); (ב) האוכלוסייה המרואינת צריכה לומר את האמת.

אולם גורמים נוספים עלולים לייצר תוצאות לא זהות בין סקרים זהים. העיקרי שבהם: רמת מיומנות שונה של הסוקרים, כלומר האופן שבו הסוקרים משקללים נתונים או מנתחים תשובות כמו "טרם החלטתי", "מסרב להשיב" וכדומה. גורם זה יכול לייצר הבדלים בין סוקרים, ממש כמו בין רופאים, כלכלנים, פסיכולוגים או פרשנים פוליטיים. כולם מסיקים מסקנות שונות על סמך אותם נתונים עצמם! ולא נִכְחַשׁ – גם סוקרים טועים. המסקנה – בחר לך את הסוקר האמין ביותר בעיניך והקשב לו, כשם שאתה בוחר עיתון, ערוץ טלוויזיה ותחנת רדיו או פרשן כלכלי וכותב טורים.

(5) פרופ' אבי דגני, נשיא קבוצת "גאוקרטוגרפיה", מומחה בשילוב התחומים: אסטרטגיה של מידע, מחקרי היתכנות כלכלית, שיווק ודעת קהל.

(6) אוכלוסיית מטרה – האוכלוסייה שהחוקר מעוניין לתאר או שבנוגע אליה הוא מעוניין להסיק מסקנות.

פסקה ד

יש לזכור כי סקר אינו תחזית לעתיד אלא שיקוף של מצב נתון, ממש כמו בדיקת דם: על סמך שניהם אי-אפשר לקבוע בוודאות מה יקרה בעתיד, אלא רק לשער. מהפכים פוליטיים אכן קורים לעתים ביום הבחירות (כמו דלקת פתאומית שמופיעה בלי אזהרה), וכאשר הם קורים, הם מבטלים את הסקר של יום האתמול (כמו את בדיקת הדם הקודמת). ידוע למשל כי כ-10%-15% מן המצביעים, לעתים אף יותר, מחליטים סופית למי יצביעו רק מאחורי הפרגוד. אלה יוצרים פוטנציאל בלתי נדלה לתוצאות מפתיעות המתבררות רק ביום שאחרי.

פרק ראשון — הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים — א: הבנה, ב: הבעה.

ענה על השאלות במחברת לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א: הבנה (20 נקודות)

ענה במחברתך על כל השאלות 1-4.

1. משלושת המאמרים שקראת עולה כי סקרים סובלים מבעיית אמינות.

בעיה זו נובעת מהתנהגות ציבור הנסקרים, מעבודת הסוקרים ומפעילותם של מזמיני הסקרים.

א. ציין בעיה אחת ממאמרו של וימן (מאמר 1) ובעיה אחת ממאמרו של דגני (מאמר 3)

הקשורות להתנהגות של **ציבור הנסקרים** (סך הכול — שתי בעיות). (2 נקודות)

ב. ציין בעיה אחת ממאמרו של וימן (מאמר 1) ובעיה אחת ממאמרו של דוד (מאמר 2)

הקשורות לעבודת **הסוקרים** (סך הכול — שתי בעיות). (2 נקודות)

ג. ציין בעיה אחת ממאמרו של דוד (מאמר 2) הקשורה לפעילות של **מזמיני הסקרים**.

(נקודה אחת)

2. א. הכותבים של כל המאמרים מסכימים כי סקרים משפיעים על המציאות הציבורית, אולם

כל אחד מדגיש השפעה אחרת שלהם.

ציין את ההשפעה הבולטת של הסקרים על המציאות הציבורית לדעתו של כל אחד מן

הכותבים (סך הכול — שלוש השפעות). (3 נקודות)

ב. חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט — קובע כי מי שמפרסם לציבור תוצאות של

סקר בחירות, חייב לציין ליד התוצאות את **פרטי המידע** על הסקר.

על פי הביקורת על הסקרים במאמרים שקראת, ציין **שלושה** פרטי מידע שלדעתך סביר

שהחוק מחייב לציין. (3 נקודות)

3. א. ממאמרו של וימן (מאמר 1) עולה כי הנזק של סקרי בחירות רב מן התועלת שלהם. מהי עמדתו של דגני (מאמר 3) בעניין זה? הסבר את תשובתך. (3 נקודות)
- ב. וימן (מאמר 1, פסקה ו) תוהה: "אם כל הסקרים 'משקפים את המצב כעת' – איך ייתכן שההשתקפות אצל כל אחד היא שונה?" מהי תשובתו של דגני (מאמר 3) על שאלה זו? (2 נקודות)
4. א. לפניך המשפט הראשון מן המאמר של וימן (מאמר 1):
"שוב מכים בנו נביאי הסקר, מציפים אותנו בתחזיות, בונים וממוטטים קואליציות אפשריות, מרוממים מנצחים ומשפילים מפסידים."
העתק ממשפט זה דוגמה אחת לשימוש באמצעי רטורי, ציין את שם האמצעי, וכתוב כיצד הוא תורם להבנת העמדה של וימן בנוגע לסקרים. (2 נקודות)
- ב. בפסקה ד במאמר של דגני (מאמר 3) הכותב עורך הקבלה בין סקרים ובין תחום אחר.
(1) ציין את התחום האחר. (נקודה אחת)
(2) ציין את הטענה המומחשת באמצעות ההקבלה. (נקודה אחת)

חלק ב: הבעה (30 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 5-6, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-500 מילים לפי ההוראות.

5. הצבעה על סמך סקרים

רבים מחליטים במי לבחור על סמך תוצאות של סקרים המתפרסמים לפני הבחירות. כמי שיש לו זכות בחירה או תהיה לו בקרוב זכות בחירה, האם על סמך סקרים תחליט למי להצביע בבחירות?

כתוב מאמר **טיעון**, ובו הבע את דעתך בשאלת ההצבעה על סמך סקרים, ונמק אותה. תוכל להיעזר במאמרים שקראת.

6. איכות מול רייטינג

גופים שונים (כגון ערוצי טלוויזיה מסחריים, מערכות עיתונים, הוצאות ספרים, הנהלות תאטרון) מחליטים אילו תוכני תרבות יצרוך הציבור.

בהחלטותיהם הם מושפעים במידה רבה משיקולי רייטינג, המשקף העדפות של הציבור. לעתים קרובות נשאלת השאלה, אם ראוי שגופים אלה יספקו לציבור תכנים בעלי רייטינג גבוה המביאים להם רווחים כלכליים, או שעליהם לספק לציבור תכנים איכותיים.

כתוב מאמר **טיעון**, ובו הבע את דעתך בשאלה זו, ונמק אותה. תוכל להיעזר במאמרים שקראת.

פרק שני – תחביר (24 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 7 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 8-11 (שאלות בחירה).
(לכל שאלה – 8 נקודות)
ענה על השאלות במחברת.

7. שאלת חובה (8 נקודות)

לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- I. רבים מן הסקרים שהתקשורת מדווחת עליהם מבוססים על חמש מאות נדגמים, האמורים לייצג את כלל הבוחרים בישראל.
- II. פרסום סקרים בתקופה של מערכת בחירות, במיוחד סמוך למועד ההצבעה, עשוי להשפיע מאוד על תוצאות הבחירות.
- III. סקר אינו תחזית לעתיד, אלא שיקוף של מצב נתון.
- IV. הסקרים מספקים לתקשורת רייטינג גבוה באמצעות הסקר היומי, אבל כמו בכל מערכות הבחירות עד כה הם טועים.

א. העתק את מספרי המשפטים I-IV, וציין ליד כל מספר את הסוג התחבירי של כל משפט:
פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

• אם המשפט מורכב – העתק ממנו את הפסוקית/פסוקיות, וציין את תפקידה/תפקידן התחבירי.

• אם המשפט הוא משפט איחוי (מחובר) – העתק את מילת הקישור המחברת בין איבריו.

ב. באחד המשפטים יש חלק כולל.

(1) ציין את מספר המשפט ואת התפקיד התחבירי של החלק הכולל במשפט.

(2) ציין את הקשר הלוגי שבא לידי ביטוי במשפט בעל החלק הכולל.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של כל מילה או צירוף מילים המסומנים בקו במשפטים I, II ו-IV.

שאלות בחירה (16 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 8-11 (לכל שאלה – 8 נקודות).
שים לב: בכל שאלה שתבחר, ענה על כל הסעיפים שבה.

8. לפניך ארבעה משפטים מורכבים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. מי שרוותם את הסקרים לשם שעשועי תחזיות ופרשנויות מופרכות, מגביר את העיסוק בפוליטיקה חולת סקרת.

II. בניתוח של כישלונות הסקרים בעבר מצאו החוקרים כי כשליש מציבור הבוחרים אינם מיוצגים כראוי בסקרי הבחירות.

III. ידוע למשל כי 10%-15% מן המצביעים מחליטים סופית רק מאחורי הפרגוד.

IV. לא יעלה על הדעת שחברת המידע במאה העשרים ואחת תתנהל בלי מידע חברתי-פוליטי אמין.

א. העתק את המשפטים, ובכל משפט תחם את הפסוקית.

ב. באיזה מן המשפטים הפסוקית יוצאת דופן מבחינת תפקידה התחבירי במשפט? ציין את מספר המשפט ואת תפקיד הפסוקית בו.

ג. ציין את התפקיד התחבירי המשותף לפסוקיות במשפטים האחרים.

ד. כותבי המאמרים מרבים להשתמש במשפטים שיש בהם פסוקיות מן הסוג שצינת בסעיף ג. מדוע בוחרים כותבי המאמרים לנסח את דבריהם באמצעות שימוש בפסוקיות מסוג זה?

העתק את שתי התשובות הנכונות.

— כדי להעלים את עושה הפעולה.

— כדי להביע דעה אישית.

— כדי להביע תוקף כללי.

— כדי להעלים את הפעולה.

— כדי לעודד ולהמריץ לפעולה.

ה. לפניך משפט.

הסוקרים מנסים לנבא מה יקרה בעתיד.

(1) ציין את הסוג התחבירי של המשפט: פשוט, מורכב או איחוי (מחובר).

(2) אם המשפט **מורכב** – העתק ממנו את הפסוקית, וציין את תפקידה התחבירי;

אם המשפט הוא משפט **איחוי** (מחובר) – העתק את מילת הקישור המחברת בין איבריו.

(3) ציין את התפקיד התחבירי של מילת השאלה במשפט הנתון.

/המשך בעמוד 10/

9. לפניך משפט מורכב.
- כאשר מאבק בין מפלגות על ⁽¹⁾ עקרונות, אידאולוגיות וערכים נהפך ⁽²⁾ לתחרות ספורט ולהתמודדות אישית על מיקום בסקר, ⁽³⁾ הזילות והרידוד של השיח הפוליטי הם בלתי נמנעים.
- א. העתק מן המשפט את הפסוקית, וציין את תפקידה התחבירי במשפט.
- ב. המר את המשפט במשפט פשוט או במשפט איחוי (מחובר) שיהיה בעל קשר לוגי של סיבה ותוצאה.
- ג. במשפט הנתון החלקים הכוללים מסומנים בקו וממוספרים במספרים (1)-(3). העתק את המספר של כל חלק כולל, וציין את התפקיד התחבירי שלו במשפט.
- ד. במאמרים נעשה שימוש רב בחלקים כוללים. הסבר את התפקיד של השימוש בחלקים כוללים.
10. לפניך המשפט הראשון במאמר 1.
- שוב מכים בנו נביאי הסקר, מציפים אותנו בתחזיות, בונים וממוטטים קואליציות אפשריות, מרוממים מנצחים ומשפילים מפסידים.
- א. העתק מן המשפט את כל הנשואים, וציין את הנושא המשותף לכל הנשואים.
- ב. העתק מן המשפט שלושה מושאים.
- ג. לפניך משפט מורכב.
- אם כל הסקרים משקפים את המצב כעת, איך ייתכן שההשתקפות אצל כל אחד היא שונה?
- (1) העתק מן המשפט את הפסוקיות, וציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מהן.
- (2) המשפט מנוסח כשאלה. המר אותו במשפט חיוני מסוג תחבירי כלשהו ובעל קשר לוגי כלשהו, שישמור על משמעות המשפט.

11. א. לפניך שלושה משפטים.

I. סקרים הם בסיס חיוני למחקר בתחומים רבים, במיוחד בתחום הפרט, החברה, הכלכלה וכמובן הפוליטיקה.

II. גורמים נוספים, כגון רמת מיומנות שונה של סוקרים וטעויות של סוקרים, עלולים לייצר תוצאות לא זהות בין סקרים זהים.

III. המדגמים האלה סובלים מבעיות קשות של ייצוג אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית, בהן ערבים, עולים חדשים, חיילים, חרדים ועוד.

(1) מהו התפקיד התחבירי המשותף לכל החלקים המסומנים בקו במשפטים?

(2) העתק מכל משפט את הביטוי המכליל, וציין את התפקיד התחבירי במשפט של כל ביטוי מכליל שהעתקת (סך הכול – שלושה ביטויים מכלילים ושלושה תפקידים תחביריים).

ב. לפניך קטע, ובו שני משפטים.

בהכנת סקרים משתתפים מומחים מתחום הסטטיסטיקה, הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה והפרסום. עם זה חלק מן הסקרים מתאפיינים בתחבולות לשם השגת התוצאות הרצויות.

(1) מהו הקשר הלוגי בין שני המשפטים בקטע?

(2) במאמרי טיעון אפשר למצוא משפטים רבים שיש ביניהם אותו קשר לוגי. הסבר מדוע.

(3) המר את שני המשפטים במשפט אחד מורכב שיבטא את הקשר הלוגי ביניהם.

(4) ציין את התפקיד התחבירי של המילים המסומנות בקו במשפט.

פרק שלישי – מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה ענה על שלוש שאלות: על שאלה 12 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 13-16 (שאלות בחירה).

ענה על השאלות במחברת.

12. שאלת חובה (8 נקודות)

בקטע שלפניך, המבוסס על הפסקה הראשונה במאמר 1, יש פעלים מודגשים.

שוב מכים בנו נביאי הסקר, מְצַיִפִים אותנו בתחזיות, בּוֹנִים וּמְמוֹטְטִים קואליציות אפשריות. הם מְרַדְּדִים את השיח הפוליטי ומְשַׁחֲתִים אותו למען הסקר של מחר. אבל כמו בכל מערכות הבחירות שהיו עד כה, הם טוֹעִים וּמְטָעִים.

א. מיין את הפעלים המודגשים בקטע לקבוצות לפי בניינים, וציין את שם הבניין של כל קבוצה.

ב. מבין הפעלים המודגשים בקטע העתק רק את הפעלים מגזרת ע"ו.

ג. כתוב את שם הפועל של כל אחד מן הפעלים האלה המודגשים בקטע.

(1) טוֹעִים

(2) מְטָעִים

ד. לאיזה מן הפעלים, טוֹעִים או מְטָעִים, המודגשים בקטע, יש משמעות של גרימה?

ה. כתוב את שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים האלה המודגשים בקטע.

(1) בּוֹנִים

(2) מְטָעִים

ו. לפניך רשימת שמות.

העתק למחברתך רק את השמות שנגזרו מאותו השורש של הפועל מְצַיִפִים.

צְפוּי, הַצְפָּה, מְצוּף, צְפִיָּה, תְּצַפִּית, צוּפָה, צִיפָה (על המים)

שאלות בחירה (18 נקודות)

לפניך ארבע שאלות: שתיים מתחום הפועל (שאלות 13-14) ושתיים מתחום השם (שאלות 15-16). עליך לענות על שתי שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן כרצונך: מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים (לכל שאלה – 9 נקודות).
שים לב: ענה על כל הסעיפים בשאלות שבחרת.

הפועל

13. א. לפניך קטע.

לפני כל מערכת בחירות מכוני הסקרים מתכוננים לתקופה של עבודה מאומצת. כלי תקשורת ומפלגות מזמינים מהם סקרים רבים. תוצאות סקרים אלה מתפרסמות בהרחבה באמצעי התקשורת. עם זה עדיין לא ברור אם הסקרים מועילים לציבור. מפעם לפעם נשמעות טענות בנוגע לבעיות קשות של אמינות שהסקרים סובלים מהן. הסיבה לבעיות אלה היא בין היתר שרבים מן הנסקרים אינם משיבים כלל על שאלות הסקר. לאחר הבחירות האחרונות דנה התקשורת בהרחבה בבעיות אלה.

(1) העתק מן הקטע את שלושת הפעלים השייכים לגזרת ע"ו/י.

(2) ציין את הבניין של כל פועל שהעתקת.

(3) בחר בשניים מן הפעלים שהעתקת.

— כל אחד מן הפעלים שבחרת הטה בגוף נסתר בזמן עתיד (באותו הבניין).

— כל אחד מן הפעלים שבחרת הטה בגוף מדבר בזמן עתיד (באותו הבניין).

ב. לפניך קטע על פי מאמר 1, ובו צורות פועל מודגשות.

סקרים מבקשים לְהַאִיר מצב קיים ולא לְנַבֵּא את העתיד, לכן מי שמשתמש בסקרים כדי לְצַפּוֹת את העתיד, חוֹטֵא למחקר ולציבור.

(1) איזו מבין צורות הפועל המודגשות יוצאת דופן מבחינת הנטייה שלה במשפט זה?

העתק אותה, וציין את המשותף לצורות הפועל המודגשות האחרות.

(2) מבין כל צורות הפועל המודגשות, העתק שתי צורות השייכות לאותה הגזרה.

(3) לפניך משפט ובו צורת פועל מודגשת.

אולם רְאֵי שהסקרים יהיו אמינים.

מבין כל צורות הפועל המודגשות בקטע במסגרת שבראש סעיף ב, העתק צורת פועל

שהיא מאותה הגזרה של הפועל רְאֵי.

/המשך בעמוד 14/

14. א.

לפניך חמישה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

— הסוקרים גִּמְגְמוּ והתחמקו מתשובה.

— חלק מן הסקרים מְתַאֲפְּיִינִים בתחבולות.

— רק התוצאות הרצויות למזמינים יִפְרְסְמוּ.

— עובדה זו מְאַפְשֶׁרֶת להטות את תוצאות הבחירות.

— הסוקרים שֶׁקְלְלוּ את הנתונים.

(1) לפניך משפט נוסף, ובו פועל מודגש.

— מְסַתְבֵּר שתוצאות סקרים אינן אמינות תמיד.

הפועל מְסַתְבֵּר יוצא דופן משאר הפעלים המודגשים במשפטים שלעיל.

הסבר במה, וכתוב מה משותף לפעלים במשפטים שלעיל.

(2) באילו בניינים נוטים הפעלים בחמשת המשפטים שבראש השאלה, ומה מאפיין את

הבניינים האלה?

(3) את הפועל מְסַתְבֵּר הטה בבניין הפעיל (שמור על השורש, הגוף והזמן).

ב.

לפניך ארבעה פעלים.

— מוֹצִיאִים

— מוֹצְאִים

— מְצוּיִים

— מְמַצִּים

(1) העתק כל אחד מן הפעלים, וציין את השורש שלו.

(2) מבין ארבעת הפעלים העתק שני פעלים השייכים לאותו הבניין, וציין את הבניין שלהם.

(3) כתוב את הפועל מְמַצִּים בבניין אחר, בגוף ובזמן שתבחר, ושכך אותו במשפט משלך.

השם

15. א.

לפניך רשימה של שמות עצם.

מִשְׁפָּט, חֵיל, יֶצְרוֹ, פּוֹלִיטִיקָאִי, מְנַהִיג,
רוֹפֵא, נְשִׂיא, פְּרִשׁוֹ, מְדַעֵן, סוֹקֵר

(1) מהי המשמעות המשותפת לשמות העצם ברשימה שלעיל?

(2) העתק מן הרשימה את שלושת השמות שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

(3) את שמות העצם ברשימה, שנוצרו בדרך של שורש ומשקל, אפשר למיין לפי

חמישה משקלים. ציין את חמשת המשקלים בלבד.

(4) במאמר 1 מוזכר שם העצם "תחזית".

גזור מן השורש של המילה "תחזית" שם עצם שמשמעותו תהיה זהה למשמעות של

שמות העצם שציינת בתת-סעיף א (1). פְּרֹט את דרך התצורה שלו, ושבץ אותו

במשפט משלך.

ב.

לפניך משפט על פי מאמר 1, ובו שם עצם מודגש.

מי שרותם את הסקרים לשם שעשועי תחזיות, גורם לציבור ולנבחריהם להשתקע בפוליטיקה

חולת סְקָרָת.

הכותב יצר את המילה סְקָרָת מן השורש ס-ק-ר וממשקל שכ"ח בעברית.

(1) מהו המשקל, ומהי משמעות המשקל שעל פיה יצר הכותב את המילה סְקָרָת?

(2) כיצד השימוש במשקל זה מחזק את טענת הכותב?

(3) העתק מפסקה ד במאמר 3 שם עצם נוסף במשקל זה.

16. א. לפניך חמישה משפטים, ובהם שמות עצם מודגשים.

- האם "המְדַגֵּם" המייצג" אכן מייצג?
- מְזוּג בין חברות נעשה לאחר שבוצעו סקרים להערכת יעילותו.
- היצרנים משווקים מוּצָרִים.
- פרסום סקרים סמוך למוֹעֵד ההצבעה עשוי להשפיע על תוצאות הבחירות.
- לא יעלה על הדעת שחברת המידע במאה העשרים ואחת תתנהל בלי מְיָדָע חברתי-פוליטי אמין.

(1) כל אחד משמות העצם המודגשים פותח באות מ"ם. העתק את שם העצם שהמ"ם הראשונה בו יוצאת דופן מבחינת תפקידה במילה, וציין את תפקיד המ"ם בשם עצם זה.

(2) לאות מ"ם הראשונה בשמות העצם המודגשים האחרים יש תפקיד משותף. ציין את התפקיד.

(3) ציין את השורש של כל אחד משמות העצם המודגשים במשפטים שלעיל.

ב. לפניך שלושה משפטים, ובהם שמות עצם מודגשים.

- הסקרים הם בסיס חיוני למחקר בכמה תחומים.
 - בשיעורי חינוך המורים דנים בחשיבות ההצבעה בבחירות.
 - רבים חושבים שלתוצאות הסקרים יש משמעות רבה.
- העתק את שמות העצם שיש בהם מ"ם שורשית.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך